

לא מוגנים

מעצרים של נערים בירושלים המזרחית

This project is funded
by the European Union

ב'צ'לם
B'TSELEM
بتسيلم

לא מוגנים

מעצרו של נערים בירושלים המזרחית

אוקטובר 2017

מחקר וכתביבה: יעל שטיין
עבודת שטח: מוראד ג'דאללה, כרים ג'ובראן
ריכוז מידע: אורלי ברמק, אנדריאה סלצ'אן,
מוחמד עבד אלנבי, גילת פישר
גביית תצהירים: עו"ד תגריד שביטה
ייעוץ משפטי: עו"ד עביר ג'ובראן-דכוור, עו"ד ענת גונן,
עו"ד נדיה דקה, עו"ד דניאל שנהר
עריכה לשונית: אריאל הנדל
שער: Getty Images Israel
עיצוב: סטודיו עינהר
ISBN: 978-965-7613-27-6

6	מבוא
8	נתונים
10	הממצאים
14	מקרים לדוגמה
20	טיפול הרשויות בתלונות
23	הפגיעה בנערים בראי החוק
28	מסקנות

נלקח שוב לבית המשפט, והפעם נכחו שם הוריו. מעצרו הוארך שוב, הוא הוחזר לחקירה עד השעה 19:00 ומשם הועבר לתא המעצר, שבו שהה שבועיים נוספים שבמהלכם לא נחקר כלל. לאחר מכן הועבר א.א. לבית כלא אחר, שם יכלה משפחתו לבקר אותו לראשונה.¹

המקרה של א.א. אינו חריג והוא רק דוגמה לדרך שבה מתמודדות הרשויות הישראליות עם יידי אבנים על ידי נערים בירושלים המזרחית. במהלך השנים נעצרו ונחקרו אלפי נערים פלסטינים תושבי העיר באופן דומה. לעתים ננקטה אלימות קשה יותר ולעתים פחות, לפעמים תקופות המעצר היו ארוכות יותר ולפעמים פחות, ואולם ברוב המקרים של המקרים נלקחו הנערים מבתיים או ממקום סמוך, נחקרו במשך שעות ונכלאו בתאי מעצר בתנאים קשים. את התהליך כולו הם עברו בבדידות מוחלטת, בלי שעמד לצדם אדם בוגר שיוכל להגן עליהם, להסביר להם את שעתיד להתרחש ולסייע להם.

ניתן היה לצפות שמערכת אכיפת החוק תשכיל להתמודד עם נערים באופן שיהלום את גילם ויתחשב ברמת התפתחותם הפיזית והרגשית, מתוך הבנה שלכל פעולה עלולות להיות השלכות ארוכות טווח עליהם ועל משפחותיהם. ניתן היה לצפות מהמערכת שתתייחס באופן הוגן ואנושי לנערים, ושתספק להם הגנות בסיסיות – כנדרש בחוק. ואולם במקום זאת מתייחסת מערכת אכיפת החוק הישראלית לנערים כאל חלק מאוכלוסייה עוינת, שכל חבריה – נערים ומבוגרים כאחד – הם בחזקת אשמים אלא אם הוכח אחרת, והיא נוקטת נגדם צעדים קיצוניים, שלא הייתה מעזה להפעיל כלפי אוכלוסיות אחרות בישראל.

מציאות זו היא תוצאה ישירה של העובדה שלמרות שישראל סיפחה לשטחה ב-1967, באופן בלתי חוקי, כ-70 אלף דונם – שהורכבו מירושלים הירדנית (כ-6,000 דונם) ומשטחם המלא או החלקי של 28 עיירות וכפרים נוספים – היא

א.א. גר בכפר אל-עיסאווייה, שסופח לירושלים בשנת 1967. ב-15.7.16, כשהיה בן 15 וחצי, הגיעו שוטרים ואנשי שב"כ לביתו לפנות בוקר, העירו את בני המשפחה והודיעו כי הם עוצרים אותו. איש שב"כ ליווה אותו לחדרו והורה לו להתלבש. לאחר מכן אזקו השוטרים את ידיו, כיסו את עיניו והסיעו אותו בג"פ שבו הצטוו להרכין את ראשו. לאחר נסיעה של כשעה הוציאו אותו השוטרים מהרכב והורו לו לשבת על הקרקע למשך כחצי שעה, אז הוחזר לג"פ ונלקח לתחנת המשטרה שבמגרש הרוסים.

במגרש הרוסים הוכנס א.א. לחדר שבו הצטוו לכרוע מול הקיר. כשסירב, איימו עליו כי יפגעו בו בחקירה. הוא נשאר כך בין חצי שעה לשעה, שבמהלך הגיע עורך דין ושוחח אתו. רק לאחר שא.א. ביקש, הורידו לו השוטרים – למשך הפגישה בלבד – את כיסוי העיניים כדי שיוכל לראות את עורך הדין. לאחר מכן הוא נלקח לחקירה, שם הסירו ממנו החוקרים את כיסוי העיניים ואזקו את רגליו לכיסא. הם הודיעו לו כי אם ישתוק, בית המשפט יראה בכך הודאה באשמה. א.א. נחקר במשך 12 שעות, שבמהלך לא אפשרו לו ללכת לשירותים וסירבו לתת לו מזון או שתייה כלשהם. החוקרים אמרו לו שלא יקבל דבר עד שיוודה. במהלך החקירה איימו החוקרים לעצור את אמו ואת כל משפחתו, ואמרו כי אם יודה וילשין על חבריו – ישוחרר לאלתר. אחר הצהריים האריך בית משפט את מעצרו עד למחרת בבוקר, ומיד לאחר הדיון התחדשה החקירה ונמשכה עד 23:00. רק בסיומה אפשרו החוקרים לא.א. ללכת לשירותים.

א.א. הועבר לתאי המעצר. טרם הכניסה אליהם נערך עליו חיפוש בעירום והוא שוחח עם רופא. לא ניתנו לו שמיכה, בגדים להחלפה או מוצרי היגיינה. למחרת בבוקר קיבל א.א. מזון, לראשונה מרגע מעצרו, ואז נשלח שוב לחקירה. הוא נחקר עד 16:00 כשהוא אזקו בידי וברגליו, וכך גם אכל את ארוחת הצהריים והלך לשירותים. עם תום החקירה הוא

1. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-23.10.16.

המחקר הנוכחי בוחן את אופן טיפולה של מערכת אכיפת החוק בנערים פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית. לצורך המחקר גבו המוקד להגנת הפרט ובצלם תצהירים משישים נערים שתיארו את שעבר עליהם במהלך מעצרו וחקירתם. המחקר אינו עוסק בהליך המשפטי שהתנהל – אם בכלל התנהל הליך כזה – נגד הנערים, אלא רק בשלבים שקדמו להגשת כתב האישום.

תמיד התייחסה לתושבים החיים בשטחים אלה כאל בלתי רצויים וכאל מי שאינם זכאים לזכויות בסיסיות. מערכת אכיפת החוק הישראלית נמצאת, בהגדרה, בצדו האחד של המתרס: השוטרים, הסוהרים, התובעים והשופטים יהיו תמיד אזרחים ישראלים אשר עוצרים, חוקרים, שופטים וכולאים נערים פלסטינים, הנתפסים כאויבים הפוגעים באינטרסים של החברה הישראלית.

מתנונים שהועברו למוקד להגנת הפרט במסגרת עתירה מנהלית,² עולה כי בין ינואר 2014 לסוף אוגוסט 2016 נעצרו 1,737 נערים תושבי מזרח ירושלים, שהיו בגילאי 12-17. כ-70% מהם היו במעצר לפני שהוגש נגדם כתב אישום ובהמשך שוחררו בערבות או בתנאים מגבילים. השאר נותרו במעצר עד תום ההליכים, לאחר שהוגש נגדם כתב אישום.

מעצר של נערים תושבי ירושלים המזרחית בין 1.1.2014 ל-31.8.2016:

סה"כ	מעצר עד תום ההליכים	מעצר ימים (טרם הגשת כתב אישום)	גילאי הנערים
17	7	10	בני 12
54	17	37	בני 13
301	98	203	בני 14
375	133	242	בני 15
480	133	347	בני 16
510	144	366	בני 17
1,737	532	1,205	סה"כ

2. עת"מ (מנהליים לוד) 35386-12-16, המוקד להגנת הפרט נ' הממונה על חופש המידע, משטרת ישראל. הנתונים הועברו על ידי הממונה על חופש המידע במשטרת ישראל ובאמצעות פרקליטות מחוז מרכז.

המידע שנמסר כלל גם את כירוט תקופות המעצר של נערים בשנים 2014 ו-2015. מהנתונים עולה כי 78% מבני ה-12 וה-13 נותרו במעצר יותר מ-24 שעות וכי 72% מבני 14-17 נותרו במעצר יותר מ-48 שעות.

מעצר של בני 12 ו-13 בשנים 2014-2015 על פי תקופות המעצר:

תקופת המעצר	2014	2015	סה"כ
עד 12 שעות	3	1	
13-24 שעות	5	4	9
25-48 שעות	6	5	11
3-10 ימים	1	7	8
11-15 ימים	2	3	5
16-20 ימים	0	2	2
יותר מ-20 ימים	1	0	1
מעצר עד תום ההליכים	2	16	18
סה"כ	20	38	58

מעצר של בני 14-17 בשנים 2014-2015 על פי תקופות המעצר:

תקופת המעצר	2014	2015	סה"כ
עד 24 שעות	151	70	221
25-48 שעות	93	53	146
3-10 ימים	166	182	348
11-15 ימים	21	36	57
16-20 ימים	18	24	42
יותר מ-20 ימים	52	71	123
מעצר עד תום ההליכים	174	211	385
סה"כ	675	647	1,322

17 מהנערים נעצרו בעת שהיו ברחוב: שניים בלבד נעצרו בעקבות מעשה שביצעו זמן קצר לפני המעצר; האחרים נעצרו בלי שנמסרה להם כל סיבה. 16 נאזקו בעת מעצרו, תשעה דיווחו על אלימות פיזית בזמן המעצר ושניים דיווחו כי ירו לעברם כדורי ספוג. השוטרים לא נתנו לאף אחד מהם להתקשר להוריו כדי להודיע להם על מעצרו.

שמונה מהנערים קיבלו זימון להגיע לחקירה. שבעה הגיעו ישירות לתחנת המשטרה ואחד הסגיר עצמו במחסום ומשם נלקח למגרש הרוסים.

54 מהנערים הועברו לחקירה בכלי רכב (אחד מהם הועבר למגרש הרוסים לאחר שהגיע בעקבות זימון לחקירה בתחנה אחרת). 49 מתוכם היו אזוקים במהלך הנסיעה. אנשי כוחות הביטחון כיסו את עיניהם של 13 מהנערים ו-13 אחרים הורו לשבת בראש מורכן במשך כל הנסיעה. 16 מהנערים דיווחו על אלימות פיזית כלפיהם במהלך הנסיעה ו-14 דיווחו על איומים ועל עלבונות.

ב. החקירה

ההמתנה לחקירה

37 מהנערים הצטוו להמתין לאחר שהגיעו למתקן החקירה ולפני שהחלה החקירה עצמה, בלי שנאמר להם מה יהיה זמן ההמתנה ומה צפוי אחריה. ההמתנה הייתה במקומות שונים, אקראיים: בפרוזדור, בחצר, בחדר האוכל של השוטרים או באחד מחדרי החקירות. למעט מקרים בודדים, ההמתנה הייתה כרוכה בכאב ובחוסר נוחות: הנערים נדרשו לשבת בתנוחה מכאיבה (כמו תנוחת כריעה) לזמן ממושך, לעתים ידיהם נאזקו בחוזקה או שהם נדרשו לעמוד כשפניהם לקיר ונאסר עליהם לסובב את ראשם.

באף אחד מהמקרים לא נאמר לנערים כמה זמן יהיה עליהם להמתין. 11 מהנערים העריכו כי נאלצו להמתין כך עד שעה,

לצורך המחקר הנוכחי גבו בצלם והמוקד להגנת הפרט 60 תצהירים מנערים תושבי ירושלים המזרחית, שנעצרו ונחקרו במהלך תקופה של כשנה וחצי – ממאי 2015 עד אוקטובר 2016.³ חלקם שוחררו לאחר חקירה, נגד אחרים הוגש כתב אישום. התצהירים, המתארים את שעבר על הקטנים מרגע מעצרו, חושפים את יחסן של הרשויות השונות – המשטרה, השב"ס, השב"כ ובתי המשפט – כלפי הנערים שנעצרו.

מתוך 60 הנערים, אחד היה בן 12; 12 היו בני 14; 15 היו בני 15; 24 היו בני 16; ושמונה – בני 17. עבור 45 מהם היה זה המעצר הראשון.

א. המעצר

35 מהנערים נעצרו בבתיהם (ובהם אחד שנעצר בביתם של קרובי משפחה). 32 מתוכם נעצרו בשעות הלילה – בין השעות 23:00 ל-5:30 בבוקר – כשרובם כבר ישנו במיטותיהם. ב-16 מקרים בלבד הציגו אנשי כוחות הביטחון צו מעצר בפני הנערים או בפני הוריהם ורק במקרה אחד הסבירו למשפחה מדוע הם עוצרים את הנער. ב-19 מקרים בלבד מסרו כוחות הביטחון להורים לאן הם לוקחים את בנם.

מתוך 35 הנערים שנעצרו בבתיהם, 30 נאזקו בתוך ביתם או מחוצה לו ונלקחו כך לרכב שהוביל אותם לחקירה. חמישה דיווחו על אלימות פיזית שהופעלה כלפיהם או כלפי בני משפחתם מצד אנשי כוחות הביטחון בטרם נלקחו מביתם. שבעה מהנערים שנעצרו במהלך הלילה מסרו שאנשי כוחות הביטחון לא אפשרו להם להתלבש לפני שלקחו אותם מביתם. 18 מהנערים ציינו כי לא נתנו להם להיפרד ממשפחתם, ותשעה ציינו שאחיהם הקטנים בכו בעת שכוחות הביטחון נכנסו לביתם ובזמן ביצוע המעצר.

3. בסך הכול נגבו 63 תצהירים, אך מסיבות שונות שלושה לא נכללו בעיבוד הסטטיסטי שנערך עבור דו"ח זה.

עשרה העריכו שהמתינו עד שעתיים, עשרה נוספים נאלצו להערכתם להמתין בין שעתיים לארבע שעות ושישה מסרו שמשך ההמתנה ארך יותר מחמש שעות.

שישה מהנערים ציינו בתצהירים כי ביקשו מים במהלך ההמתנה, אך נענו בשלילה. שלושה מסרו כי סירבו לתת להם מזון ושישה אמרו שלא אפשרו להם ללכת לשירותים. שבעה נערים נוספים דיווחו על אלימות שהופעלה נגדם על ידי השוטרים במהלך ההמתנה.

האפשרות לממש את זכויותיהם

18 נערים בלבד מסרו כי קיבלו דף ובו מפורטות הזכויות המוקנות להם בחוק, אחד מתוכם קיבל דף שבו צוינו רק חלק מהזכויות, שניים קיבלו את הדף רק לאחר שהסתיימה החקירה ואחד קיבל אותו רק בחקירה השנייה. 41 מהנערים אמרו שלא קיבלו דף כזה ואחד ציין שאינו זוכר.

זכותם של הנערים לשמור על זכות השתיקה הוצנעה או נמסרה באופן משובש. גם כשהחוקרים דיווחו עליה לנערים – הדבר נאמר כבדרך אגב. ב-43 מהמקרים הנערים יודעו על קיומה של הזכות, ואולם ב-30 מתוכם אמרו החוקרים לנער שאם ישמור על זכות השתיקה הדבר יזיק לו בבית המשפט, ציינו שלא כדאי לו לשתוק כי זה יוכיח את אשמתו, או שלא טרחו להסביר מה משמעותה של זכות זו. חלק מהנערים מסרו בתצהיריהם כי הם הבינו שהמשמעות היא שאסור להם לדבר כל עוד החוקר מדבר בעצמו.

גם זכותם של הנערים להיפגש עם עורך דין לפני חקירתם הראשונה ורקנה על ידי החוקרים מכל תוכן. אמנם, החוקרים אפשרו ל-42 מהנערים לשוחח עם עורך דין לפני תחילת החקירה, ואולם לא ניתנה להם אפשרות לשבת אתו, להבין את זכויותיהם ולדון באפשרויות העומדות בפניהם. כל שהחוקרים התירו הייתה שיחה בת דקות ספורות בלבד. 31 מהנערים נפגשו עם עורך הדין – בחוץ, בפרוזדור או

בחדר החקירה – בעוד 11 האחרים שוחחו עם עורך דין בטלפון, בנוכחות החוקר, לאחר שזה התקשר אליו ממכשיר הטלפון שלו.

לשלושה נערים נתנו לשוחח עם עורך דין רק לאחר שהחקירה הראשונה כבר החלה (שניים מהם נפגשו עם עורך הדין, והשלישי שוחח אתו בטלפון של החוקר), ולשבעה נוספים נתנו לשוחח עם עורך דין רק לאחר שהחקירה הראשונה כבר הסתיימה (חמישה נפגשו עם עורך הדין, ושניים שוחחו אתו בטלפון של החוקר). לאחד נתנו לשוחח עם עורך דין לאחר שמונה ימים, לשישה לא נתנו כלל ולאחד הציגו מסמך ולפיו בית המשפט אישר לשלול ממנו את זכות הפגישה עם עורך דין.

ברוב המכריע של המקרים, ההורים לא נכחו בחקירת ילדיהם. במקרה אחד המתינו החוקרים לאב, במקרה אחר נכח האב בחלק מהחקירה ובמקרה שלישי ביקש הנער שאביו לא ייכנס לחקירה. בכל שאר 57 המקרים נכחו בחקירה רק חוקרי משטרה או שב"כ, לפעמים יותר מאחד. אף אחד מהנערים לא ידע לציין האם היו אלה חוקרי נוער ואף אחד מהחוקרים לא הציג את עצמו ככזה.

החקירה הפרונטלית

ל-53 מהנערים נמסרה סיבת המעצר רק במהלך החקירה עצמה, כשעד לאותו רגע לא נאמר להם מדוע נעצרו, לאן הם נלקחים ומה צפוי להם.

26 מהנערים נחקרו פעם אחת בלבד, רובם במשך שעות ספורות וארבעה מהם במשך יותר מחמש שעות. 18 נחקרו פעמיים. מתוך 16 הנותרים, ארבעה נחקרו שלוש פעמים, שלושה נחקרו ארבע פעמים ותשעה נחקרו חמש פעמים ויותר.

שאכלו לראשונה בין 11 ל-20 שעות מזמן המעצר – ושבעה מסרו כי אכלו רק לאחר יותר מעשרים שעות. במקרה החמור ביותר מתוכם דיווח נער כי קיבל ארוחה ראשונה רק לאחר 36 שעות מרגע מעצרו. עשרה מהנערים לא מסרו בתצהיריהם מתי קיבלו את ארוחתם הראשונה.

ב-50 מהמקרים הוחתמו הנערים על הודאות, כאשר ב-41 מתוכם נרשמה ההודאה בעברית והנערים לא הבינו על מה הם חותמים. חלקם ביקשו מהחוקרים לתרגם להם את ההודאות, כדי שיבינו על מה הם חותמים, אך נתקלו בסירוב. בחלק מהמקרים דרשו החוקרים מהנערים לחתום על ההודאה והנערים חשו, לדבריהם, שאין להם ברירה אלא להסכים ולחתום. ל-21 מהנערים הובטחו תמריצים כדי שיחתמו על ההודאה, ול-18 מהם הובטח שאם יחתמו – ישוחררו.

ג. תנאי הכליאה במגרש הרוסים

מהמידע שמסרו הנערים עולה כי תנאי המעצר במגרש הרוסים – לשם הועברו 54 מהם – הם קשים ומשפילים, אינם עונים על הצרכים הבסיסיים של בני אדם ואינם מאפשרים לעצורים לשמור על כבודם.

מהתצהירים עולה כי הנערים המשיכו לשהות במעצר גם ימים ארוכים לאחר שהסתיימה חקירתם, כשמעצרו מוארך שוב ושוב. כך, חקירתם של 44 מתוך 54 הנערים הסתיימה לאחר יומיים, אולם הם נותרו במתקן המעצר: חמישה שהו במגרש הרוסים יום אחד אחרי תום חקירתם, 11 שהו שם עד שבוע, 11 נוספים הושארו במקום עד שבועיים, 13 נותרו במעצר עד 21 ימים ו-14 נוספים – יותר מ-22 ימים. המקרה החמור ביותר מתוכם הוא של נער שנשאר במעצר 65 ימים – יותר מחודשיים.

המוקד להגנת הפרט פנה לשב"ס בתלונה על תנאי הכליאה במגרש הרוסים. בתשובתה של עו"ד עליזה יעקבי ממחלקת

לפחות 15 מהנערים נחקרו במהלך שעות הלילה. הצעיר ביניהם, בן 12 וחודש, נעצר בסביבות 2:00 בלילה, נחקר במשך שעות ושוחרר רק ב-7:00 בבוקר.

42 מהנערים נאזקו במהלך החקירה. 15 מהם בידיהם, עשרה ברגליהם, 14 – גם בידיים וגם ברגליים ושלושה נאזקו, בחקירות נפרדות, פעם ברגליים ופעם בידיים.

15 מהנערים דיווחו על אלימות פיזית בדרגות שונות שהופעלה נגדם במהלך החקירה, בעיקר סטירות ומכות. 33 נערים אחרים דיווחו על צעקות, איומים וקללות מצד החוקרים. האיומים התייחסו לפגיעה בבני המשפחה – בעיקר למעצרו או לפגיעה בזכותם לעבוד; להפעלת אלימות קשה יותר כלפי הנערים העצירים עצמם – כמו מכות ומכות חשמל; ולצעדים קשים יותר שיינקטו כלפיהם – מאסר לכל חייהם, הטלת עונש ממושך וכדומה. חמישה מהנערים דיווחו כי חשפו אותם לקור קיצוני: ארבעה דיווחו על מזגן חזק שכוון אליהם במהלך החקירה ואחד על מזגן חזק בצינוק, בעת שהיה בבידוד. שניים אחרים דיווחו על מניעת שינה: אחד באמצעות חקירות מרובות ללא הפסקה ואחד באמצעות השארת אור קבוע בתא המעצר.

14 מהנחקרים ציינו כי לא הורשו ללכת לשירותים במהלך חקירתם, למרות שביקשו זאת. לחלקם נאמר שיוכלו ללכת רק לאחר שידו במיוחס להם. 16 מהנערים ציינו כי ביקשו אוכל או מים במהלך החקירה והחוקרים סירבו לבקשתם. גם כאן, נאמר לחלקם שיקבלו מזון ושתיה רק לאחר שידו.

כמעט כל הנערים אכלו לראשונה רק עם הגעתם לתא המעצר במגרש הרוסים. בחלק מהמקרים היה זה שעות רבות לאחר המעצר, ולאחר שהמתינו במשך שעות לחקירה ונחקרו כמה שעות נוספות. עשרה מהנערים מסרו שקיבלו ארוחה ראשונה עד חמש שעות מרגע מעצרו, 14 מסרו כי קיבלו ארוחה בטווח של חמש עד עשר שעות, 19 מסרו

באופן אקראי ולא מסודר: חלק קיבלו את שלושתם, אחרים רק את חלקם והיו נערים שלא קיבלו דבר. גם חלוקת המגבות אינה עקבית – חלק מהנערים קיבלו מגבת, אחרים קיבלו מגבת ישנה ומלוכלכת, וכמה לא קיבלו מגבת כלל. אף אחד מהנערים לא קיבל בגדים להחלפה וכולם נאלצו להמתין כמה ימים עד שהוריהם הצליחו להעביר להם בגדים.

במהלך מעצרו במגרש הרוסים לא ניתנה לנערים כל אפשרות לתעסוקה משמעותית. 22 ציינו כי נלקחו לכיתת לימוד, אולם באופן אקראי למדי – חלק נלקחו פעם אחת בלבד לכיתה שבה יכלו לצייר, בעוד אחרים נלקחו פעמים ספורות לשיעורים קצרים שבהם למדו עברית, חשבון וציור. אף אחד מהנערים לא נלקח לכיתת לימוד באופן סדיר וקבוע, כחלק מתוכנית לימודים של ממש. 32 ציינו כי יצאו לחצר במהלך מעצרו, ואולם גם זה לא התרחש באופן סדיר. בדרך כלל ניתן להם לצאת למשך עשר דקות עד חצי שעה, כשבשאר שעות היום הם היו כלואים בתאיהם. גם כשהורשו לצאת לחצר ביקשו הנערים לא פעם לחזור לתאם, שכן החצר אינה מקורה, אין בה מחסה משמש או מגשם ואין בה מתקנים או אביזרי פעילות בסיסיים.

מהמידע שמסרו הנערים עולה כי אפשרו להם ליצור קשר עם משפחתם במקרים נדירים בלבד. רק תשעה מהנערים ציינו כי קיבלו ביקורים כאשר הוחזקו במגרש הרוסים. 11 בלבד יכלו להתקשר למשפחתם – חמישה מתוכם רק לאחר שביקשו זאת מבית המשפט. רוב הנערים נאלצו להסתפק בראיית משפחתם מרחוק בעת הדיון בהארכות המעצר בבית המשפט ואת הביקור הראשון מהמשפחה קיבלו רק לאחר כמה שבועות, כשהועברו למתקן כליאה קבוע.

הביקורת של השב"ס נכתב כי בעקבות הפנייה נעשתה ביקורת פתע מטעם השב"ס ונמצא כי הטענות "חסרות בסיס". בין השאר נמצא בביקורת כי כל עצור המגיע למגרש הרוסים "מקבל סל סדקית הכולל: מברשת ומשחת שיניים, שמפו ושתי שמיכות נקיות ומכוסות. כן מתבצעת השלמת פריטים בעת הצורך". כמו כן, "כל עצור חדש יכול לקבל ציוד ראשוני מבני משפחתו... עצור שאינו מקבל ציוד ראשוני מבני משפחתו, יקבל ציוד הכולל חליפת טרנינג, גופיה, תחתונים, גרביים, נעלי בית ומגבת". במכתב נאמר גם כי "מתבצעת הקפדה על הוצאת העצורים לשעת טיול בחצר" וכי "בבית המעצר פועלת כיתת לימוד, חמישה ימים בשבוע למשך חמש שעות".⁴

תשובה זו – המתבססת על "ביקורת פתע" אחת שערך השב"ס לעצמו – סותרת את הממצאים העולים מעשרות התצהירים שגבו המוקד להגנת הפרט ובצלם מנערים שהיו עצורים במתקן זה במשך תקופות שונות ומעידים על מציאות שונה לחלוטין:

היחס המשפיל לנערים העצורים מתחיל כבר בעת ההעברה לתא. 43 מהנערים דיווחו על כך שנערך להם חיפוש בעירום לפני שהוכנסו לתא. 24 ציינו כי נלקחו לרופא שביצע בדיקה שטחית, המסתכמת בשאלות בסיסיות בלבד.

המקלחת והשירותים נמצאים בתוך תא המעצר ומופרדים בדלת. חלק מהנערים דיווחו שהדלת קטנה ואינה מסתירה את האדם שנמצא בפנים וכי נאלצו לכסות את הרווחים בשמיכות. אחרים דיווחו כי התא מולכך ומסריח.

ההספקה של מוצרי היגיינה הייתה חלקית ובלתי סדירה. מהתצהירים עולה כי לעתים הסוהרים מחלקים לנערים שמפו, מברשת שיניים ומשחת שיניים, אולם אלה ניתנים

---

4. מכתב מיום 23.2.17 למוקד להגנת הפרט מעו"ד עליזה יעקבי, גנ"מ, רמ"ח ביקורת בשירותי בתי הסוהר.

תצהירו של ע.א., בן 14 וארבעה חודשים בעת מעצרו⁶

לקחו ממני טביעות אצבעות וצילמו אותי ואז אמרו לי שמשחררים אותי.

אחרי זה הוציאו אותי החוצה. אני ועוד שני ילדים שוחררנו מיד לאחר החקירה. החוקר אמר לנו: תצאו החוצה, מי שלא מוצא הורים שמחכים לו שיחזור פנימה שוב. אני יצאתי ומצאתי את אחי הגדול ממתין בחוץ. גם ההורים של שני האחרים המתינו בחוץ. חזרתי הביתה עם אחי הגדול.

תצהירו של א.ד., בן 16 וארבעה חודשי בעת מעצרו⁷

נעצרתי בבית. בערך בשעה 4:00 בבוקר הגיעו לבית שלנו אנשי שב"כ עם אנשי מג"ב. הם דפקו על הדלת, אבא פתח, אני ישנתי. חוקר אחד העיר אותי ואמר לי להתלבש. התלבשתי מהר. הוא לקח את הנייד שלי וירדנו במדרגות. הוא אזק אותי מקדימה באזיקי מתכת. לא הבנתי למה לוקחים אותי. ביקשתי ממנו להיפרד מהוריי, אבל הוא סירב, סחב אותי ביד ויצא.

הם העלו אותי לגיפ של השב"כ. אחרי נסיעה קצרה הגיפ עצר. בסביבות השעה 5:30, לפי השעון בגיפ, הם המשיכו לנסוע לכיוון מגרש הרוסים. מיד כשהגענו הכניסו אותי לחדר החקירה.

בחדר החקירה החוקר הושיב אותי על הכיסא כשאני אזוק ואזק לי גם את הרגליים. הוא הסביר לי שיש לי זכות שתיקה וזכות התייעצות עם עורך דין ולא אזכר מה עוד. הוא נתן לעורך דין לדבר איתי בפרוזדור כשאני אזוק. החוקר שאל שאלות והקליד. נחקרתי מהשעה 7:00 בבוקר ועד השעה 15:00. לא ביקשתי אוכל או שתייה ולא קיבלתי. גם לשירותים לא נזקקתי.

באותו לילה הייתה מהומה ברחוב, ראיתי מהחלון שיש בחוץ הרבה שוטרים, ראיתי אותם לוקחים הרבה ילדים. אני גר ליד הרחוב הראשי. ראיתי שהשוטרים לוקחים ילד אחרי ילד ומעלים אותם לאוטובוס. צפיתי בהם וכל הזמן צעקתי לאימא: לקחו את זה... ואת זה ואת זה...

בשעה 2:30 בערך השוטרים נכנסו אלינו הביתה. הם דפקו בדלת. אימא פתחה והם שאלו מה שמותינו. כשהגיעו אליי ראו שאני ילד קטן, בן 14. הם אמרו: בוא אתנו. אחד מהם דיבר ערבית. קמתי, אימא צעקה ובכתה. ביקשתי ממנה שתפסיק כי ראיתי שכבר לקחו את כל בני השכונה.

הם הוציאו אותי מחוץ לבית והעמידו אותי מול הקיר עם הידיים למעלה לכמה דקות. אחרי זה אחד מהם משך אותי והלך אתי ברגל. הרבה אנשי משטרה הלכו אתי. כשהגענו לסוף הרחוב, העלו אותי עם עוד ארבעה ילדים לאוטובוס. כשהמתנתי ליד האוטובוס הייתה שם שוטרת שכל הזמן צעקה וקיללה אותי בקללות גסות ומעליבות.

האוטובוס נסע לתחנת המשטרה שברחוב סלאח א-דין. הם הורידו אותנו לפרוזדור בתוך התחנה ושם חיכינו במשך כשעה. אחרי זה הכניסו אותי לחדר החקירה. בחדר היה חוקר אחד. הוא לא הזכיר את זכות השתיקה ולא נתן לי להיפגש או לדבר עם עורך דין. הוא לא אמר לי שהוריי יכולים להיות איתי. הייתי עם החוקר לבד.

החוקר האשים אותי שאני זורק אבנים. אמרתי שאני כמעט ולא יוצא מהבית. הוא חקר אותי במשך כשעה. הכחשתי הכל כי באמת אני לא מעורב בכלום. החוקר הקליד במחשב, לא צילם ולא הקליט. הוא החתים אותי על דבריי, היה תרגום גם בערבית. קראתי וחתמתי. אחרי החקירה הם

5. התצהירים מובאים בהשמטות מעטות ובעריכה קלה לנחות הקריאה ולמניעת זיהוי הנערים.

6. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-28.9.16.

7. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-4.9.16.

אחרי שלושה ימי מעצר ביקשתי מהשופט שיאפשר לי לדבר עם משפחתי בטלפון כי החוקרים לא נתנו. השופט נתן צו שייתנו לי להתקשר חמש פעמים. הם אפשרו לי במגרש הרוסים לממש את הצו, התקשרתי כל פעם למשך שלוש דקות.

תצהירו של מ.ש., בן 15 וחודש בעת מעצרו⁸

ביום חמישי עצרו אותי ליד בית הספר בכפר בשעה 12:00-12:30. יצאתי אז מבית הספר. ראיתי מכונית מג"ב, ואנשי מג"ב עמדו מחוץ למכונית וירו כדורי ספוג לעבר התלמידים שרק יצאו. אני נפגעתי מכדור ספוג ברגל שמאל. הלכתי לכיוון שלהם ושאלתי אותם למה הם ירו עליי. אחד מהם נתן לי מכות עם הרובה שלו וסטירות על הפנים והכניס אותי למכונית שלהם. הוא אצק אותי עם אזיקי מתכת לאחור, תפס לי את הראש והוריד אותנו למטה. הוא נתן לי מכות במשך כמה דקות.

הם הכניסו למכונית עוד נער, הוא צעיר ממני בשנה. נסענו קצת ואז הם עצרו והעבירו אותנו לג"פ של מג"ב. הגיפ נסע לתחנת עוז, לא רחוק משם. הם הורידו אותנו לחצר, שם ישבנו על הרצפה במשך כשלוש או ארבע שעות. אני עדיין הייתי אזוק לאחור.

הגיע עורך דין שלקח אותי לאחד החדרים בפנים ושמע ממני מה קרה. אחרי זה שוב חיכיתי לבד. אז הגיע שוטר וביקש ממני את מספר תעודת הזהות אבל לא ידעתי אותו והוא התקשר לאבא וביקש ממנו. אחר כך הוא לקח ממני טביעות אצבעות ולקח אותי לחקירה. בפנים הייתה חוקרת שהורידה לי את האזיקים ונתנה לי לשבת חופשי. היא סיפרה לי על זכות השתיקה. היא לא הסכימה שאחד מהוריי ייכנס לחקירה ואמרה שאין כזה דבר. היא אמרה שהיא הולכת לחקור אותי, הפעילה מצלמה והקלידה. לפעמים היא הרימה את הקול, וזהו. היה קר מאוד, היא

בשעה 15:00 לקחו אותי להארכת מעצר והאריכו לי ביום אחד. שוב נחקרתי מהשעה 18:00 עד השעה 23:00, גם אז כשאני אזוק ברגליים ובידיים. החוקר הקליד במחשב. לאחר שהחזירו אותי מהארכת המעצר, לפני שהתחילה החקירה השנייה, קיבלתי ארוחה ראשונה. החוקרים דרשו שאחתום על הודאות. חתמתי אחרי שהסבירו לי מה כתוב. הכול היה בעברית.

בשעה 23:00 שלחו אותי לחדר שהיו בו עוד שלושה נערים. היו בחדר שירותים ומקלחת. יכולתי להשתמש בהם חופשי. למחרת בבוקר שוב לקחו אותי לחקירה, לשעות ארוכות, לא יודע כמה. גם הפעם הייתי אזוק בידיים וברגליים. בסוף החוקר החתים אותי שוב. נחקרתי שלוש פעמים וזהו.

נשארתי במגרש הרוסים 17 ימים. בשאר הימים סתם הייתי שם, לא נחקרתי ולא שאלו אותי כלום. בחדר הייתה טלוויזיה, כך העברנו את הזמן. אין שום ספר או דבר אחר להעביר את הזמן. אחרי יומיים ביקשתי מההורים בבית המשפט להביא לי בגדים. הם הביאו לי וקיבלתי אותם באותו היום. לפני זה התקלחתי ולבשתי את אותם בגדים. קיבלנו רק שמפו, אפילו מגבת לא נתנו לנו. הם לא מאפשרים להורים להביא סבון או משחה ומברשת שיניים. אפילו מסרק לא היה לנו. האוכל היה בסדר.

אחרי שישה או שבעה ימים, הגיעו ואמרו לי תתכונן, אתה הולך לחדר הלימודים. הייתי שם כחצי שעה או שעה. היה מורה שנתן לצייר. לא לקחו אותי לשם שוב, זה היה רק פעם אחת. הוציאו אותנו לחצר במשך עשר דקות או רבע שעה, בין השעות 12:00-13:00, וזהו. בחדרים, בכניסה מקבלים שתי שמיכות וזהו. אין כרית.

את משפחתי ראיתי בבית המשפט, לא ביקרו אותי כשהייתי במגרש הרוסים והביקור הראשון היה רק בבית הכלא שאליו העבירו אותי, בערך שבוע אחרי שהגעתי לשם.

8. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-6.9.16.

ראיתי את הוריי רק בהארכות המעצר. רק אחרי יותר משבוע קיבלתי מהם בגדים, לפני זה התקלחתי ולבשתי את אותם הבגדים. יצא לי לשלוח חולצה אחת לכביסה, פעם אחת בלבד. החדר והשירותים היו במצב סביר.

הם האריכו את מעצרי שוב ליומיים, נחקרתי שוב, הפעם בלילה למשך כשעתיים, בין חצות ל-2:00. ביקשתי אוכל ושתייה והביאו לי. אני חושב שלקחו אותי לחקירה בשעות האלה כי הייתי ישנוני. הם העירו אותי ולקחו אותי לחקירה.

האוכל במגרש הרוסים לא היה טוב, אכלתי רק כשהיו דברים סגורים, לא אכלתי תבשילים. לקחו אותי לכיתה במגרש הרוסים פעמיים, כל פעם לכ-45 דקות, אבל לא ממש למדתי. נתנו לי לצייר. יצאנו לחצר למשך כחצי שעה, לא כל יום, רק ישבנו או הלכנו ודיברנו שם, לא היה מה לעשות שם. בחדר יש טלוויזיה, לפעמים הסוהרים כיבו אותה למשך ימים כעונש.

אחרי אולי שבוע הגישו נגדי כתב אישום, כשעדיין הייתי במגרש הרוסים. הבנתי מהמתורגמן של בית המשפט במה מאשימים אותי. האריכו לי שוב את המעצר עוד שלוש פעמים. אחרי כשבועיים העבירו אותי לכלא אחר, שם הייתי קצת פחות משבועיים. אז שלחו אותי למעצר בית, אבל לא הסכימו שזה יהיה בבית שלי. הם אפילו לא הסכימו שאלך לבית הספר. הייתי בהרחקה מביתי במשך כשלושה חודשים, ההורים שכרו לי בית אחר וגרתי שם. בסוף בית המשפט זיכה אותי.

תצהירו של מ.ע., בן 16 וארבעה חודשים בעת מעצרו⁹

עצרו אותי מהבית בשעה 15:30. הייתי אז תלמיד כיתה י"א. הגיעו לבית שלנו המון כוחות, מכל הסוגים, כדי לעצור אותי. הייתי בבית דודי וההורים שלי התקשרו ואמרו לי

לא הסכימה לכבות את המזגן, אמרה שחם לה. בסוף היא אמרה לי לחתום על דף בעברית. אמרתי לה שאני לא יודע על מה אני חותם אבל היא אמרה שאני חייב. הבנתי שעליי לחתום כדי לאשר שלא לקחו ממני כלום, היא אמרה שעל זה אני חותם. רציתי לסיים, היא התעקשה ונדנדה ובסוף חתמתי על כארבעה דפים בעברית. לא יודע על מה חתמתי. ביקשתי שתתרגם לי אבל היא לא הסכימה. החקירה נמשכה כ-45 דקות. אחרי שסיימתי אבא הביא לי מעיל. לא ראיתי אותו אבל הם מסרו לי את המעיל.

הם הוציאו אותי לחצר שוב, למשך כשעה. הביאו לי אוכל בחצר ואכלתי. משם העבירו אותי למגרש הרוסים. הם עשו עליי חיפוש בעירום, היה שם גם החבר השני שנעצר אתי ועוד סוהר. הכניסו אותנו לחדר שבו היו כבר ארבעה עצורים ונהיינו שישה. בחדר יש שש מיטות מבטון בשתי קומות. הם נתנו שמיכה, משחת שיניים, מברשת שיניים ומגבת. גם חברי קיבלו. נשארתי במגרש הרוסים בין 14 ל-16 ימים.

למחרת בבוקר הם לקחו אותי לבית המשפט, שם האריכו לי את המעצר בשלושה ימים. יום לאחר מכן לקחו אותי שוב לחקירה. היה שם חוקר אחד, שסיפר לי על זכות השתיקה ועל הזכות להיפגש עם עורך דין. נחקרתי כשלוש שעות, לא הייתי אזוק. החוקר אמר שהוא הולך להקליט אותי והוא גם הקליד במחשב. מדי פעם הוא לחץ על משהו, נדמה לי שאז הוא כיבה את ההקלטה, ואז שני אנשים שעמדו מאחוריי כל זמן החקירה היכו אותי. הם נתנו לי מכות עם אגרופנים על הגב, על הבטן ועל החזה. הם דאגו לא לתת לי מכות על הפנים. הם עשו זאת כמה פעמים. הרגל שלי כאבה והייתה כחולה מהפגיעה של כדור הספוג, אבל לא קיבלתי שום טיפול. החוקר לא החתים אותי על כלום ואחרי החקירה שלח אותי שוב לחדר במגרש הרוסים.

בחדר היו ארבע מצלמות. למקלחת ולשירותים הייתה דלת, יכולנו לסגור אותה. היו מים חמים. רק פעם אחת קיבלתי שמפו. נשארתי עם אותה מגבת כל התקופה, לא כיבסו אותה אף פעם.

9. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-22.9.16.

אותי. הידיים שלי כאבו מאוד מהאיזוק ובחלק מהזמן איבדתי בהן את התחושה. האיזיקים פצעו לי את הרגליים מרוב שעות איזוק.

אחר כך שלחו אותי לצינוק לבד ונרדמתי עד הבוקר. היה שם מזרון אחד ישן, כיור ושירותים קטנים. השירותים פתוחים לצינוק. הצינוק בגודל של 2x מטרים בערך. בצינוק הזה הייתי לבד במשך 14 ימים. בבוקר קיבלתי ארוחת בוקר, משם לקחו אותי לחקירה במשך כשעתיים ומשם לבית המשפט. הפעם חקר אותי חוקר אחר, שלחץ עלי להודות. הוא אמר שעצרו את משפחתי ושישחררו אותם רק אחרי שאודה. גם הוא קילל בגסויות וגם הוא אזק אותי לכיסא בידיים וברגליים. הוא לא הסכים שאני אדבר עם ההורים שלי או עם עורך דין. בסוף הוא נתן לי לחתום על דף בערבית שבו היה רשום שביום התקרית הייתי בעבודה. אני עבדתי בניקיון דירות של יהודים אחרי הלימודים.

אחרי החקירה הזו לקחו אותי לבית המשפט, שם האריכו לי את המעצר בעוד שלושה ימים, עד יום שני. אחרי זה החזירו אותי לצינוק לבידוד. בצינוק היה מזגן שקירר מאוד חזק, לא נתנו לי שום דבר להתכסות, לא שמיכה ולא שום דבר אחר. היה לי קר מאוד. כמעט שלא ישנתי. נרדמתי קצת והתעוררתי מהקור. רק אחרי חמישה או שישה ימים קיבלתי שמיכה.

ביום ראשון בבוקר לקחו אותי שוב לחקירה, בערך ב-9:00. נחקרתי עד השעה 12:00 בערך, באותה צורה של איזוק לכיסא בידיים וברגליים. החוקר איים שהם יחזיקו אותי בצינוק עד שאודה. לא היה לי במה להודות ולכן התעקשתי. בסוף הוא אילץ אותי לחתום על הודאה בעברית. לא היה לי סיכוי להתנגד. הוא החזיר אותי לצינוק לעוד יום.

למחרת, ביום שני, שוב לקחו אותי לבית המשפט והאריכו את מעצרי עד יום חמישי. ביום השלישי למעצר ביקשתי להתקלח. הם אפשרו לי אבל לא נתנו לי כלום, למרות

שאחזור הביתה כי המשטרה מחפשת אותי. כשהגעתי, מצאתי אותם מחפשים בחדר שלי. הם לקחו בגדים, נעליים, טלפון נייד ומחשב נייד. איש השב"כ אמר שיש לו צו לעצור אותי ל-24 שעות אבל הוא לא הסכים להגיד לי את סיבת המעצר, ואמר שאדע בחקירה.

ברחוב אזקו אותי לאחור באזיקי מתכת וכיסו את עיניי. הם לקחו אותי לתחנת עוז, שם העבירו אותי למכונת אחרת ולקחו אותי למגרש הרוסים. בהעברה למגרש הרוסים הורידו לי את הראש ואחד מאנשי הכוחות המיוחדים נתן לי כל הזמן מכות על הגב. זה נמשך לאורך כל הדרך, מדי פעם הצטרף אליו עוד אחד. הם קיללו אותי קללות גסות.

כשהגענו הם הורידו אותי לחדרי החקירות, רק שם הורידו לי את כיסוי העיניים. הם הושיבו אותי על כיסא, הורידו את אזיקי הידיים ואזקו את ידיי לכיסא. הם אזקו גם את רגליי לכיסא. החוקר אמר שיש לי זכות שתיקה. ביקשתי לדבר עם עורך דין, החוקר אמר שיתן לי להתקשר לעורך דין אחרי שאודה. הוא לא אפשר לי לדבר עם אבא.

בחדר היו שני חוקרים והצטרפו אליהם עוד שניים עוד לפני שהתחילה החקירה. כולם נכחו בחקירה. הם אמרו שאני מואשם בדקירה. הכחשתי ואז הם התחילו לקלל אותי. אחד מהם אמר שאני שקרן ושאם לא אודה הוא ייתן להם לרסק אותי ואני אירקב בצינוק. הוא איים לעצור את כל בני משפחתי. הגעתי לשם בשעה 16:30 בערך ונחקרתי עד כמעט 1:00 בלילה. ביקשתי מים והם נתנו. גם לשירותים נתנו לי ללכת. אחד החוקרים הקליד במחשב. בסוף הוא ביקש שאחתום על ניירות בעברית. סירבתי, ואז הוא אמר שאני חייב, אחרת הוא ישאיר אותי על הכיסא ולא ישלח אותי לחדר. הבנתי שאין לי ברירה וחתמתי.

שלושת החוקרים האחרים צעקו ודפקו על השולחן ביחד. הם צעקו: תודה, תודה, והם קיללו וצעקו ועשו הכול כדי להפחיד

תצהירו של נ.ר., בן 16 ותשעה חודשים בעת מעצרו¹⁰

בשעה 5:00 בבוקר באו לעצור אותי מהבית. הם לא מצאו אותי כי הייתי בעבודה, עבדתי בשיפוצים. למדתי עד כיתה י' ואז יצאתי לעבוד. הם השאירו בידי אבי זימון. אבא התקשר אליי, אני חזרתי מהעבודה ואבא לקח אותי למגרש הרוסים. אמרתי לו: אתה יכול ללכת, לא עשית כלום, ונכנסתי לבד. הייתי בטוח שישאלו אותי כמה שאלות וישחררו אותי. בכניסה פגשתי במקרה עורך דין ומסרתי לו את הפרטים שלי. הוא אמר להם שבאתי להסגיר את עצמי. מסרתי את הזימון והם שלחו אותי לחדרי החקירות.

בחדר החקירה היה חוקר אחד, לבוש אזרחי. הוא אמר שאני יכול לשתוק. הבנתי שאם אשתמש בזכות השתיקה אוכיח את אשמתו ואת החשדות נגדי. החוקר אמר שאני מואשם בכך שזרקתי אבנים על חברו, שנכנס בסוף החקירה. החבר לא אמר כלום, סתם עמד. החוקר הקליד מדי פעם. הוא שלח אותי לחוקר אחר שהראה לי וידיאו וביקש שאודה שמי שמופיע שם זה אני. הכחשתי. חזרתי לחוקר הראשון. בסוף החקירה הוא דרש שאחתום על נייר בעברית. ניסיתי להתנגד כי לא רציתי לחתום על משהו שאני לא יודע מה זה. הוא אמר שאני חייב לחתום ואם אני יודע לקרוא עברית אז אני מוזמן לקרוא. בסוף חתמתי, בלי שקראתי, כי אני לא קורא עברית.

הייתי אתו משעה 7:00 עד 12:00-13:00. הוא הציע אוכל ושתייה אבל לא רציתי. הוא נתן לי הפסקת עישון. בסוף החקירה הוא שלח אותי לבית המשפט, שם האריכו את מעצרי ביום אחד. למחרת בבוקר האריכו לי בארבעה ימים נוספים. אחר כך האריכו לי בעוד שלושה ימים ואז בעוד עשרה ימים. זה מה שאני זוכר.

שביקשתי – אז התקלחתי עם מים בלבד, לא התנגבתי ולבשתי את אותם בגדים שהיו לי. בבית המשפט הבנתי שהוריי ניסו להכניס לי בגדים אבל לא נתנו להם. לא קיבלתי שום בגדים בכל התקופה במגרש הרוסים, לאורך כל ה-14 ימים. חקרו אותי כמה פעמים נוספות, כל פעם למשך שעות, עם חוקרים אחרים. תמיד הייתי אזוק לכיסא, בידיים וברגליים.

אחרי כעשרה ימים נפצעתי כשנתקלתי במתכת החדה שמסביב לכיור. יד ימין נחתכה לי. זה היה פצע רציני. התחלתי לדפוק על הדלת כי הדימום היה חזק. לא היה לי במה לחסום את הדימום, לא היה כלום בצינוק. רק אחרי כארבע שעות שבהן צעקתי מישהו בא לראות מה קורה. הסוהר הלך והביא את החובט, הוא חבש את הפצע במרפאה ושלח אותי לשערי צדק, שם תפרו לי את הפצע בארבעה תפרים. ביום למחרת היה משפט ושוב האריכו לי את המעצר. ביום שני העבירו אותי לכלא אחר.

בצינוק היה אור דלוק במשך 24 שעות. האור היה צהוב, חזק, והוא גרם לכאבים בעיניים. הקירות מכוסים בטון מחוספס. היה לי יותר קל להיות אזוק בחדר החקירה מאשר להיות בצינוק, שם הייתי לבד, בקור. הבידוד היה מאוד קשה. חתמתי על הרבה הודאות, אחרי כל חקירה הם החתימו אותי.

פגשתי את משפחתי רק אחרי כחודש, אחרי שהועברתי ממגרש הרוסים לכלא אחר. אז קיבלתי גם בגדים. עכשיו יש לי ביקורים פעם בשבועיים. אני פוגש עורך דין רק בבית המשפט, אני לא יודע מה קורה איתי, אף אחד לא מסביר לי כלום. הייתי אמור להיות בבית המשפט אתמול, אני לא יודע למה לא לקחו אותי.

10. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-15.9.16.

החוקרים לא נתנו לי להתקשר למשפחה. ארוחה ראשונה אכלתי בהמתנה לבית המשפט, אחרי החקירה הראשונה.

במגרש הרוסים הייתי כעשרים ימים. לא חקרו אותי שוב, מלבד החקירה הראשונה. בהתחלה הייתי בחדר של שלושה, ואחרי כשבוע העבירו אותי לחדר עם שישה נערים. כשנכנסתי לחדר הראשון, ממש בהתחלה, נתנו לי מברשת שיניים, שתי שמיכות ומגבת. שלחנו כביסה פעם בשבועיים.

בשלב מסוים הענישו אותנו, כי חברי לתא צעק וביקש שיעבירו אותו חדר. גם אני ביקשתי לעבור חדר, זה היה חדר מחניק וחשוך ורציתי לעבור לחדר הראשון שהייתי בו, הוא היה יותר טוב. על כך הענישו אותי בכך ששלחו אותי עם עוד עצור לחדר מספר חמש. זה חדר שבו יש ארבע מיטות. העונש היה בכך שהיינו רק שניים במקום קבוצה. הייתה שם טלוויזיה אבל היה משעמם. היינו שם כשלושה ימים.

ההורים שלי לא ביקרו אותי במגרש הרוסים. השופט אמר שאני יכול להתקשר למשפחה והם בדרך כלל נתנו לי. זה נרשם בפרוטוקול. קיבלתי בגדים מהמשפחה אחרי כשבוע. השירותים היו במצב סביר. קיבלנו שמפו כל יום בבוקר. היו מים חמים. היו מצלמות בחדרים, שלוש מצלמות.

בשירותים לא ראיתי מצלמות. האוכל לא היה נקי ולא מבושל טוב, היה רע.

לא ביקר אותי קצין מבחן. יצאתי לכיתת לימוד כדי לצייר פעמיים וזהו. יצאנו לחצר מדי יום, כל פעם בין עשר דקות לרבע שעה, לפי מה שהסוהר החליט. פעם אחת היינו אפילו שעתיים. הביקור הראשון של משפחתי היה כבר אחרי שהועברתי לכלא אחר, וגם זה רק אחרי 18 ימים.

הייתה תקרית חריגה במגרש הרוסים ואני רוצה לספר עליה. ביום השלישי אחרי שנכנסתי למגרש הרוסים ביקשתי לטלפן למשפחה. הסוהר לא הרשה. אני צעקתי שאני רוצה להתקשר ואז הסוהר בא ולקח אותי להתקשר. אחרי שדיברתי עם המשפחה הוא החזיר אותי לחדר. בספירה, הסוהר בא עם עוד כעשרה סוהרים עם כפפות ואלות, עם תיקים מאחור, כולם התנפלו עלי ותקפו אותי. נתנו לי מכות בכל חלקי גופי כולל בראש. אחרי דקות ארוכות של מכות, אזקו אותי לאחור ושמו אותי לבד בחדר ההמתנה לכחצי שעה. הגיע אחד מהקצינים והתחיל להטיף לי מוסר, הוא היה אחד מאלה שנתנו לי מכות. הוא דיבר איתי בעברית, לא ממש הבנתי. בסוף הוא אמר: לא בלגן. אמרתי: לא בלגן. אז הוא שחרר את האזיקים ושלח אותי בחזרה לחדר.

טיפול הרשויות בתלונות

המוקד להגנת הפרט פנה למח"ש וליאח"ס בדרישה שיחקרו את ההתעללות החמורה ב.מ.ט במהלך תקופת מעצרו וחקירתו, התעללות שהגיעה לעתים לכדי עינויים.¹² בתגובה הודיעה מח"ש למוקד כי התיק נסגר ללא חקירה, שכן היא אינה מוסמכת לטפל בתלונות נגד סוהרים.¹³ למכתבה של מח"ש צורף מכתב שנשלח כמה חודשים קודם לכן ל.מ.ט,, בעקבות תלונה קודמת שהגיש בעניין, בו הודיעה לו מח"ש כי החליטה שלא לפתוח בחקירה, שכן היא מוסמכת לחקור רק "חדשות הנוגעות לביצוע עבירות פליליות בלבד, שבוצעו ע"י איש משטרה או מתנדב משא"ז, שעונשן המירבי הינו מעל שנת מאסר". התלונה הנוכחית, לטענת מח"ש, אינה עונה על הגדרות אלה.¹⁴ תשובת יאח"ס לפניית המוקד לא התקבלה עד מועד פרסום הדו"ח.

סמוך ל-1:00: אחר חצות הגיעו שוטרים, חלקם רעולי פנים, לביתו של מ.א. שהיה אז בן 17 וחודש. הם דרשו מאביו של מ.א. לקרוא לו. לאחר שהגיע הם שאלו אותו לעיסוקו, צילמו אותו ועזבו את המקום. למחרת, בסביבות השעה 17:00, שוב הגיעו לביתו שוטרים – ובהם שוטרי מג"ב ולובשי בגדים אזרחיים – וכן איש שב"כ שדרש מ.א. להתלוות אליו לחדרו. שוטרים רבים נכנסו לחדר והחלו להרוס את תכולתו. כששאל מדוע הם עושים זאת – הורו לו לשתוק ואז התנפלו עליו כעשרה מהשוטרים, הפילו אותו, היכו אותו במשך דקות ארוכות באגרופנים ובעטו בו בכל חלקי גופו. גם אחיו המבוגר ממנו הוכה קשות.

השוטרים הוציאו את מ.א. ואחיו מביתם, כשידיהם אזוקות בחוזקה לאחור ועיניהם מכוסות, ולקחו אותם לתחנת המשטרה ברחוב סלאח א-דין, שם הושיבו אותם השוטרים במשך שעות ארוכות, אזוקים ומכוסי עיניים, כשפניהם לקיר. במהלך שעות אלה הם נלקחו החוצה כדי לפגוש עורך דין ואז הוחזרו לאותה תנוחה.

המוקד להגנת הפרט פנה למחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש) וליחידה הארצית לחקירת סוהרים (יאח"ס) בנוגע לארבעה מקרים שלגביהם נגבו תצהירים במסגרת המחקר הנוכחי. כל ארבעת המקרים נסגרו בלא כלום, על אף מסכת ההתעללויות הקשה שתיארו הקטינים בתצהיריהם.

להלן פירוט ארבעת המקרים שלגביהם פנה המוקד להגנת הפרט למח"ש וליאח"ס – ותגובת הרשויות אליהם:

מ.ט., בן 14 ושבעה חודשים בעת מעצרו, הסגיר עצמו במחסום לאחר ששוטרים התקשרו להוריו ודרשו זאת. שוטרים אזקו את ידיו ולקחו אותו לבית המעצר במגרש הרוסים. עם הגיעו לשם הוא נלקח לחדר שבו אולץ להתפשט ולקפוץ עירום בנוכחות אנשים רבים, לרבות נשים במדים, תוך שהם לועגים לו.

לאחר מכן נלקח מ.ט. לחקירה. החוקר שאל אם ירצה עורך דין ולאחר שהשיב בחיוב הוא נלקח לחצר, שם פגש עורך דין. כששב לחדר החקירה איים עליו החוקר כי אם לא יודה הוא יתפור לו תיק והבטיח כי אם יודה באשמה ישוחרר. החקירה הראשונה נמשכה שעות ובמהלכה סירב החוקר לבקשת מ.ט. לקבל אוכל ושתיה. גם כשביקש ללכת לשירותים סירב החוקר ואמר כי יורשה לעשות זאת רק לאחר שיוודה.

מ.ט. נחקר כשמונה פעמים, במהלכן החוקר היכה אותו, קילל אותו ואיים לעצור את בני משפחתו אם לא יודה. מ.ט. לא ידע האם חקירותיו צולמו או הוקלטו ואולם בכל הפעמים שהוכה, הדבר נעשה מחוץ לחדר החקירות. בסיום החקירות החתימו אותו החוקרים על הודאות בשפה העברית, שאותה אינו מבין. מ.ט. מסר כי גם סוהרים ואנשי יחידת נחשון (האחראים להעברת עצירים) היכו אותו, התעללו בו ואיימו עליו.¹¹

11. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-9.10.16.

12. מכתב מיום 28.12.16 למח"ש וליאח"ס מהמוקד להגנת הפרט.

13. מכתב מיום 29.12.16 למוקד להגנת הפרט ממח"ש.

14. מכתב מיום 23.2.16 ל.מ.ט. מהמח"ש.

מהג"פ, צילמו אותו כשהוא אזוק ומכוסה עיניים. לאחר מכן הסיעו אותו למגרש הרוסים, השליכו אותו בגשם על הרצפה הרטובה בחצר והשאירו אותו שם כשידיו אזוקות לאחור ועיניו מכוסות. בקשותיו לשתות ולגשת לשירותים נענו בסירוב.

לאחר כשעה נלקח ס.א. לחקירה, שם הכה אותו חוקר מכות קלות על צווארו, כשהוא מאיים לזרוק אותו לחצר אם לא יודה. כשהשיב ס.א. כי לא עשה כלום מימש החוקר את אימו, הוציא אותו החוצה והשליך אותו על הרצפה הרטובה כשידיו עדיין אזוקות.

כשעתיים לאחר מכן הוחזר ס.א. לחדר החקירות ונחקר על ידי חוקר אחר עד סמוך לשעה 6:00 בבוקר. במהלך החקירה התלונן ס.א. על כאבים וביקש מים, אך החוקר סירב. גם בקשתו להודיע להוריו על מעצרו או לאפשר לו להתקשר אליהם נענתה בסירוב. רק במהלך הבוקר, לאחר שהוחתם על הודאה בעברית – שפה שאינו מבין – נלקח ס.א. לבית חולים ששמו לא נמסר לו, שם בוצעו צילומים לראשו ולגבו ומשם נלקח לבית החולים הדסה עין כרם לבדיקות נוספות. בשעות הערב הוא נלקח לבית המשפט להארכת מעצר ומשם נלקח לתא מעצר. רק למחרת בבוקר, 36-שעות לאחר שנעצר, קיבל ס.א. לראשונה מזון.²¹

המוקד להגנת הפרט פנה למח"ש וליאח"ס בדרישה כי יחקרו את התנהגותם של השוטרים והסוהרים שהתעללו בס.א. ופגעו בו, לרבות עיכוב הטיפול הרפואי והשימוש באמצעי חקירה פסולים.²² בתשובה מסרה מח"ש כי חומר החקירה בנוגע למקרה הועבר אליה עוד באפריל 2016, לפני פניית המוקד, אז הוחלט – לאחר עיון בתיעוד המשטרתי של החבלות בגופו ושל טענותיו על הדרך שבה נגרמו, בחקירותיו במשטרה ובפרוטוקולים של הדיונים בבית המשפט – שלא לפתוח בחקירה "מטעמים שבעניין הציבורי".²³ תשובת יאח"ס לפניית המוקד לא התקבלה עד למועד פרסום הדו"ח.

מ.א. נלקח לחקירה, שנמשכה כחצי שעה ובסופה הוחתם על מסמך בעברית, שפה שאינו מבין. לאחר מכן הוא צולם ונלקחו ממנו טביעות אצבעות. הוא הועבר לבית המעצר במגרש הרוסים שם נערך עליו חיפוש בעירום והוא הובא בפני רופא, שחיטא את הפצעים שנגרמו לו במהלך מעצרו.

במהלך כל הזמן הזה לא קיבל מ.א. אוכל או שתייה ורק בבוקר – יותר מ-12 שעות לאחר שנעצר – קיבל ארוחה ראשונה בחצר בית המעצר. בסביבות השעה 12:00 בצהריים לקחו אותו לבית המשפט שם שוחרר, בלא כלום, עוד לפני שהובא בפני שופט.¹⁵

המוקד להגנת הפרט פנה למח"ש בדרישה לחקור את התנהגותם של השוטרים במהלך האירוע, לרבות הרס הרכוש בחדרו של מ.א., האלימות שהופנתה כלפיו ומעצרו שלא כדיו.¹⁶ בתשובה ענתה מח"ש כי הוחלט שלא לפתוח בחקירה, "שכן מדובר באירוע אשר ההליך הפלילי אינו מהווה מסגרת מתאימה לביורו".¹⁷ כשביקש המוקד לקבל את חומרי החקירה שבתיק לצורך הגשת ערר¹⁸ הודיעה מח"ש כי בתיק ישנו "החומר המשטרתי" בלבד. למרות בקשת המוקד²⁰ לא הועברו אליו עד למועד פרסום הדו"ח פרטי התיק והגורם המטפל.

ס.א., אז בן 17 וחצי, נעצר בשעות הערב, כשיצא מבית קפה שבו שהה לשמע מהומה שהתחוללה בחוף. מסתערים התנפלו עליו, השליכו אותו על המדרכה כשפניו לקרקע, אזקו את ידיו לאחור, קשרו את עיניו ובמשך דקות ארוכות היכו אותו ובעטו בכל חלקי גופו.

השוטרים העלו את ס.א. לג'יפ ובמהלך הנסיעה הכו אותו בראשו ובצווארו. כתוצאה מהמכות דימה ס.א. מפיו ומאפו, פניו התנפחו והוא סבל מכאבים עזים בגבו. בדרך הורידו אותו השוטרים

15. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-10.10.16.

16. מכתב מיום 28.12.16 למח"ש מהמוקד להגנת הפרט.

17. מכתב מיום 31.1.17 למוקד להגנת הפרט ממח"ש.

18. מכתב מיום 21.2.17 למח"ש מהמוקד להגנת הפרט.

19. תשובה מיום 21.2.17 למוקד להגנת הפרט ממח"ש.

20. מכתב מיום 22.2.17 למח"ש מהמוקד להגנת הפרט.

21. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-9.11.16.

22. מכתב מיום 28.12.16 למח"ש וליאח"ס מהמוקד להגנת הפרט.

23. מכתב מיום 9.2.17 למוקד להגנת הפרט ממח"ש.

ע.א., בן 16 וארבעה חודשים, נעצר בשעות הערב בצומת ליד ביתו, כשהיה בדרכו לבית המרקחת כדי לקנות תרופה למחלה כרונית שממנה הוא סובל. מסתערבים התנפלו עליו, הפילו אותו ארצה כשפניו לקרקע, אזקו את ידיו לאחור, קשרו את עיניו והיכו אותו, בעיקר בגבו. במהלך הנסיעה ברכב המשיכו המסתערבים להכותו בראשו ובגבו בקתות הנשק ובידיהם וקיללו אותו.

בדרך הורידו אותו השוטרים מהרכב והורו לו לכרוע על ברכיו. כל בקשותיו – לשתות, ללכת לשירותים ולקבל את התרופה שלה הוא זקוק – נענו בסירוב. השוטרים צילמו אותו, ללא כיסוי עיניים, ואז לקחו אותו למגרש הרוסים. עם הגיעו הוא אולץ להמתין כשעתיים כשהוא כורע על ברכיו בחצר, אזקו ומכוסה עיניים. בעת שכרע שם עבר במקום אדם לא ידוע שהיכה אותו, בעט בפניו, צעק עליו ואיים כי יבלה את כל חייו בכלא.

ע.א. הוחזק במגרש הרוסים 17 ימים. בתחילת מעצרו נחקר כחמש פעמים. במהלך כל התקופה לא הורשה לקבל את התרופה שלה הוא זקוק, על אף שסבל מכאבים עזים.²⁴

המוקד להגנת הפרט פנה למח"ש וליאח"ס בדרישה כי יחקרו את התנהגותם של השוטרים, וכן של הסוהרים שמנעו מע.א. את הטיפול הרפואי הנחוץ לו.²⁵ בתשובה ענתה מח"ש כי לא "הונחה תשתית המלמדת על יסוד סביר לחשד לביצוע עבירה פלילית" ועל כן הוחלט שלא לפתוח בחקירה.²⁶ המוקד ביקש את חומר החקירה²⁷ אך נענה כי בידי מח"ש נמצא רק החומר שהתקבל מהמשטרה.²⁸ היחידה הארצית לחקירת סוהרים מסרה בנוגע לתקיפתו של ע.א. בעת שהוחזק בחצר כשהוא מכוסה עיניים ואזק – כי בהיעדר פרטים על חשוד כלשהו, הוחלט שלא לפתוח בחקירה.²⁹

---

24. התצהיר נגבה על ידי עו"ד תגריד שביטה ב-9.11.16.
25. מכתב מיום 28.12.16 למח"ש וליאח"ס מהמוקד להגנת הפרט.
26. מכתב מיום 19.2.17 למוקד להגנת הפרט ממח"ש.
27. מכתב מיום 13.3.17 למח"ש מהמוקד להגנת הפרט.
28. מכתב מיום 20.3.17 למוקד להגנת הפרט ממח"ש.
29. מכתב מיום 26.3.17 למוקד להגנת הפרט מיאח"ס.

הפגיעה בנערים בראי החוק

ב-2009 נכנסו לתוקף שינויים מקיפים שנערכו בחוק הישראלי, במטרה מוצהרת להטמיע את הוראות האמנה בחוק הפלילי.³³ החוק מחייב מעורבות של ההורים בהליך הפלילי ומדגיש את אפשרויות השיקום. החוק מוסיף וקובע כי מעצר יהיה אמצעי אחרון ויתקיים רק בהיעדר חלופות, וכי יש לספק תנאי מעצר שהולמים את גיל הקטין.

מעבר להגנות הייחודיות לקטינים בהליך הפלילי, אוסר המשפט הבינלאומי על התעללות בעצורים בכל גיל. האיסור מוטל על כל התעללות – לרבות יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל – ועל עינויים. הוא מתייחס לכל תקופת החקירה: הן לחקירה הפרונטלית והן לתנאי הכליאה במהלכה, אשר מהווים חלק בלתי נפרד ממנה ונועדו להחליש את גופו ואת נפשו של העציר. לאיסור זה אין חריגים ואין לסטות ממנו, יהיו הנסיבות אשר יהיו.³⁴

זכויות אלה, שהוקנו לפי חוק, חיוניות כדי לסייע לקטינים להתמודד עם ההליך המשפטי המתנהל נגדם ולהגן עליהם. הן נועדו לסייע להם לגשר על הפער המובנה ביחסי הכוחות בינם ובין החוקרים, להגן עליהם מפני הפללה עצמית ומהודאות שווא ולמנוע מהחוקרים לפגוע בהם פיזית ונפשית.

אלא שבפועל, כדבר שבשגרה, נערים תושבי ירושלים המזרחית אינם זוכים ליהנות מהגנות אלה. השלילה הגורפת של זכויותיהם, נוסף על היעדר ההגנה של מבוגרים הפועלים מטעמים (הורים, עורכי דין), מאפשרים לרשויות אכיפת החוק להפעיל עליהם אמצעי לחץ כדי שידו. אמצעים אלה כוללים הוצאה ממיטותיהם באמצע הלילה, שימוש באמצעי חקירה פסולים כמו איומים ואלימות, מניעת מזון ושתייה וניתוק מהעולם החיצוני. ואכן, רבים מהנערים חותמים על הודאות (שחלקן הודאות שווא וחלקן בשפה שאינם מבינים), שלא מרצונם החופשי. הודאות אלה מבססות בהמשך את אשמתם בכתב האישום שיוגש נגדם.

קטינים מתקשים יותר ממבוגרים להתמודד עם מערכת אכיפת החוק. הם חווים את הניתוק הכפוי ממשפחתם, את החקירה ואת העונש שנגזר עליהם בעוצמה רבה יותר, וההשפעה על חייהם היא משמעותית וארוכת טווח יותר. קטינים גם יתקשו יותר לדרוש את הזכויות המגיעות להם מבעלי הסמכות העומדים מולם. לפיכך, רוב מערכות המשפט בעולם – ובכללן מערכת המשפט הישראלית – יצרו מערכת אכיפת חוק נפרדת לקטינים וקבעו עבורם הגנות ייחודיות. ללא הגנות אלו, ובעיקר ללא מימוש מהותי שלהן, גבוהים עד מאוד הסיכויים כי זכויותיהם ייפגעו וכי ייגרם להם נזק לטווח ארוך.

במשפט הבינלאומי מעוגנות זכויותיהם של קטינים באמנה בדבר זכויות הילד.³⁰ האמנה, העוסקת בכל תחומי החיים, קובעת עקרונות בנוגע לטיפול בקטינים במסגרת הליכים פליליים. בין השאר נקבע בה כי מאסר או מעצר של קטינים יהיו תמיד האמצעי האחרון, וכי יש להשתמש בהם רק בהיעדר חלופות יעילות אחרות. אם בכל זאת מתקבלת החלטה לשלול את חירותם, יש לשמור על זכותם לחינוך, לקשר עם בני משפחתם, ליחס מכבד ולתחושת ערך עצמי ולאפשר להם גישה מהירה לעזרה משפטית.³¹

האמנה אינה מגדירה איזו מערכת משפט נדרשת לטיפול בקטינים, אולם שתי מערכות כללים שאימצה העצרת הכללית של האו"ם קובעות קווים מנחים לניהול בתי משפט לנוער. כללים אלה מדגישים את טובת הילד כעיקרון מנחה של המערכת הפלילית. הם קובעים כי יש להתחשב בנסיבות העבירה ובנסיבות החיים של החשוד בביצועה לאורך כל ההליך, לרבות בעת גזירת העונש. כליאתם של קטינים חייבת להיות תמיד המוצא האחרון – ולפרק הזמן המינימאלי הנדרש – ויש להימנע עד כמה שניתן ממעצרם עד תום ההליכים. על פי כללים אלה, על מדינות לגבש מערכות מיוחדות לטיפול בקטינים בחקיקה, להכשיר את המעורבים בטיפול בהם ולהתאים את מתקני הכליאה לצורכיהם.³²

30. האמנה התקבלה באו"ם בנובמבר 1989. ישראל חתמה עליה ביולי 1990 ואשררה אותה באוגוסט 1991.

31. האמנה לזכויות הילד, סעיף 37.

32. ר' 29 November, 1985; United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules), 29 November, 1985.

United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty, Resolution 45/113, 14 December 1990.

33. תיקון מס' 14 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), תשל"א-1971, שהתקבל בכנסת ביולי 2008 ונכנס לתוקף שנה לאחר מכן (להלן: חוק הנוער).

34. ר', בעיקר, האמנה נגד עינויים משנת 1984.

ב. איזוק

החוק אוסר לאזוק נערים בעת מעצר "אם ניתן להשיג את מטרת הכבילה בדרך שפגיעתה בקטין פחותה", ובכל מקרה יש לכבול אותו לפרק הזמן הקצר ביותר הנדרש ולהודיע לו על כך לפני הכבילה. החוק מדגיש כי "בקבלת החלטה על כבילתו של קטין יובאו בחשבון גילו והשפעת הכבילה על שלומו הגופני והנפשי".³⁷

המשטרה מתעלמת מהכלל הקבוע בסעיף זה: ב-81% מהמקרים שנאספו לצורך דו"ח זה נאזקו הנערים לפני שהועלו לרכב שלקח אותם לחקירה. 70% מהנערים נאזקו במהלך חקירתם הפרונטלית, לעתים גם בידיהם וגם ברגליהם. באף אחד מהמקרים לא הודיעו השוטרים לנער כי הם מתכוונים לאזוק אותו ולא נראה כי השלכותיו של האיזוק נלקחו בחשבון.

ג. מעצר בלילה

חוק הנוער אינו אוסר מפורשות על מעצר של נערים במהלך הלילה, אך הוא קובע שיש להתחשב בגילם בכל הצעדים הננקטים נגדם ומדגיש כי יש לנקוט באמצעים הכי פחות חמורים שאפשר. החוק כן אוסר על חקירה של נערים בשעות הלילה: אסור לחקור ילד עד גיל 14 בין השעות 20:00 ל-7:00, וחקירתו של נער מעל גיל 14 אסורה בין השעות 22:00 ל-7:00. ואולם החוק מפרט חריגים, ולפיהם קצין מוסמך להורות "בהחלטה מנומקת בכתב" כי החקירה תתקיים בכל זאת בלילה במקרים הבאים בלבד: אם העבירה נעברה זמן קצר לפני מועד החקירה, אם מדובר בעבירה מסוג פשע ודחיית החקירה תשבש את החקירה, תפגע בנער או תמנע סיכול של עבירות אחרות, או אם הנער והורו הסכימו לכך.³⁸

למרות הפגיעה הקשה בזכויות הנערים, מצליחות הרשויות הישראליות – המשטרה, שירות בתי הסוהר ובתי המשפט – לשמור על מראית עין של קיום הוראות החוק. כפי שיפורט להלן, הדבר נעשה בשתי דרכים עיקריות: היצמדות מילולית להוראות החוק תוך התעלמות ממטרתו ומרוחו, והפיכת החריגים שנקבעו בחוק לנוהג קבוע.

א. המעצר

על פי החוק הישראלי, מותר לעצור נערים במקרים חריגים בלבד ורק כאשר אין דרך אחרת – ופוגענית פחות – להשיג את המטרה. אם בכל זאת בוצע מעצר, יש לוודא שהוא יהיה לפרק הזמן הקצר ביותר האפשרי.³⁵ לכן, נער החשוד בביצוע עבירה לא ייעצר אלא "יזמן לחקירה וייחקר בידיעת הורו".³⁶ זאת במטרה למנוע ממנו את החוויה הקשה של המעצר ולאפשר לו ולהוריו להיערך לחקירה.

בניגוד להוראה מפורשת זו, מהתצהירים שנגבו לצורך המחקר הנוכחי עולה כי המעצר הוא דווקא האמצעי המועדף על המשטרה. רק ב-13% מהמקרים זומנו הנערים לחקירה. בכל שאר המקרים הם נעצרו לצורך חקירתם, בביתם או ברחוב – חלקם לאחר שהוצאו נגדם צווי מעצר וכולם באישור בדיעבד של בתי המשפט, שהאריכו את מעצמם של הנערים (שאינו מוצדק מלכתחילה) שוב ושוב.

מעבר לכך, המעצר לא נעשה לפרק הזמן הקצר ביותר האפשרי. בפועל, השופטים מאשרים את הארכות המעצר, גם כאשר החקירה כבר הסתיימה וכשאינן כל סיבה להמשיך את כליאת הנערים במתקן מעצר. כך, גם לאחר סיום החקירה נאלצים הנערים להישאר במתקן המעצר, כאשר איש אינו מבהיר להם מה עתיד להתרחש ומתי הם ישוחררו או יועברו למתקן אחר.

35. סעי' 10א לחוק הנוער.

36. שם, סעי' 19(א).

37. שם, סעי' 10.

38. שם, סעי' 9' ו10(א).

ב-95% מהמקרים שנבדקו לצורך דו"ח זה, ישבו הנערים לבדם בחדר החקירות, ללא הוריהם או קרוב משפחה אחר. גם אם כאשר הנער כבר נעצר אין חובה כזו לפי חוק, הרי בוודאי שיש מקום לבחון כל מקרה לגופו ולהכריע האם ניתן לאפשר להורה לנכוח בחקירה. יתרה מזאת, לאף אחד משמונת הנערים שזומנו לחקירה כחשודים לא נאמר שהוריהם רשאים לנכוח בחקירה. באחד המקרים אמר החוקר לנער שבית המשפט העליון קבע שאסור לו להיפגש עם הוריו, אבל הוא לא טרח להציג בפניו צו כזה.

ה. ההודעה על הזכויות

החוק מחייב את החוקר להודיע לנער על זכויותיו, לפני תחילת החקירה, "בלשון המובנת לו בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו". על החוקר להודיע לנער על זכותו לשתוק בחקירה, על זכותו להתייעץ עם עורך דין ביחידות לפני תחילת החקירה ועל האפשרות להיות מיוצג על ידי הסניגוריה הציבורית. אם הוחלט למנוע ממנו פגישה עם עורך דין – יש להבהיר לו זאת. כאשר הנער אינו עצור, יש להודיע לו על הזכות להתייעץ עם הוריו או עם קרוב משפחה אחר ועל זכותו שהם ינכחו בחקירה. אם הוחלט למנוע ממנו את הזכות הזו – יש להודיע לו על כך.³⁹

החוקרים מפרשים כללים אלה באופן מילולי-טכני, המעקר אותם מכל תוכן. גם כאשר מודיעים לנערים על זכויותיהם, פעמים רבות הם כלל לא מבינים את משמעות הדברים והחוקרים לא טורחים להסבירם. כך, רק ב-1% מהמקרים הודיעו החוקרים לנערים על זכות השתיקה – אולם בכ-70% מתוכם הנערים לא הבינו את משמעותה של הזכות וחששו לשתוק מחשש שיאונה להם רע.

למרות זאת, רבע מהנערים מסרו שהם נחקרו במהלך שעות הלילה. נוסף על כך, 91% מהנערים שנעצרו בביתם ומסרו תצהירים לצורך דו"ח זה נעצרו בשעות הלילה, כשרובם כבר ישנו. גם אם לפחות בחלק מהמקרים החוקרים המתינו לשעות המותרות בחוק (7:00 בבוקר) כדי להתחיל את החקירה, ברור שמדובר בפרשנות טכנית בלבד של האיסור על חקירה לילית. המטרה המהותית של החוק נועדה להגן על הנערים ולאפשר להם להגיע לחקירה כשהם ערניים ומתפקדים – ולא עייפים ומפוחדים. ברור שהחוק לא כיוון לכך שנערים יילקחו ממיטתם באמצע הלילה ויבלו אותו בהמתנה לחקירה בתחנת המשטרה, כשהם כפופים בתנוחה כואבת וללא מזון ושתייה.

ד. נוכחות הורים בחקירה

על פי החוק, לנערים החשודים בביצוע עבירה יש זכות שהוריהם או קרוב משפחה אחר מטעמם יהיו נוכחים בחקירתם והם זכאים להתייעץ אתם לפני תחילת החקירה. ואולם אם הנער כבר נעצר – הדבר נתון לשיקול דעתה של המשטרה ואין לה חובה לאפשר זאת. עולה חשד כי זו הסיבה לכך שהמשטרה מעדיפה לעצור את הנערים במקום לזמנם לחקירה, שכן הדבר מאפשר לעקוף את חובת נוכחות ההורים בחקירה.

ממילא, החוק קובע חריגים נרחבים לחובת המשטרה לאפשר את נוכחות ההורים בחקירת נערים חשודים (שאינם עצורים). ניתן למנוע מההורים לנכוח בחקירת ילדם אם קצין מוסמך סבר כי נוכחות הורה עלולה לפגוע בטובת החקירה, לפגוע בנער, להביא לשיבוש הליכי החקירה – ולגבי נערים החשודים בעבירות ביטחון, לפגוע בביטחון המדינה. חריגים אלה רחבים דיים כדי שהמשטרה תוכל לאסור באופן קבוע על הורים של נערים חשודים לנכוח בחקירתם.

39. שם, סעי' 59. הנוסח המדויק של הדברים נקבעו בתקנות הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (נוסח הודעה לקטין חשוד על זכויותיו בטרם חקירתו), תשע"ג-2013.

גם מימוש זכות הפגישה עם עורך דין נעשה באופן שעיקר את הזכות ממשמעותה. ב-70% מהמקרים אפשרו החוקרים לנער לשוחח עם עורך דין לפני תחילת החקירה, ואולם שיחה זו הייתה חסרת ערך ולא סייעה כלל לנער להבין את זכויותיו ומה עומד בפניו – על אחת כמה וכמה במקרים שבהם החוקר הוא שיצר קשר עם עורך הדין והנער שוחח אתו בטלפון של החוקר.

הזכויות המוקנות לנערים נועדו לאפשר להם להגן על עצמם. מטרתן לאפשר לנערים להציג את עניינם באופן מסודר, להגן על האינטרסים שלהם ולצמצם את הפער העצום ביחסי הכוחות בינם ובין החוקרים. ההתייחסות לזכויות אלה כאל עניין טכני בלבד מונעת כל זאת.

1. החקירה הפרונטלית

היעדר ההגנה על זכויותיהם של הנערים והעובדה שהם נמצאים לבדם בחדר החקירות מאפשרים לחוקרים לפגוע בהם פיזית ונפשית. מעבר לכך, העובדה שהם מנותקים ממשפחתם, כלואים בתנאים קשים ושרויים בחוסר ודאות לגבי המתרחש מחלישה אותם ומאפשרת לחוקרים לכפות עליהם חתימה על הודאות.

האיסור על התעללות ועינויים בחקירה אינו מעוגן בחוק הישראלי, אך ב-1999 פסל בג"ץ חלק משיטות החקירה שבהן השתמש עד אז השב"כ באופן שגרתי במהלך חקירות של פלסטינים, וקבע כי "חקירה סבירה היא חקירה ללא עינויים, ללא יחס אכזרי או בלתי אנושי כלפי הנחקר וללא יחס משפיל כלפיו".⁴⁰ ואולם בהימנעם מלאסור לחלוטין כל שימוש בכוח במהלך חקירות, הותירו השופטים פרצות בפסק הדין המאפשרות לרשויות אכיפת החוק להמשיך ולקיים משטר חקירות פסול, המבוסס על התעללות בנחקר ועל השפלתו.⁴¹

החוקרים שחקרו את הנערים מנצלים חריגים אלה. 25% מהנערים שמסרו תצהירים לצורך דו"ח זה דיווחו כי החוקרים נקטו נגדם אלימות ברמה כלשהי, 55% דיווחו על צעקות, אימים וקללות מצד החוקרים. 23% דיווחו כי מנעו מהם ללכת לשירותים ו-26% דיווחו כי סירבו לבקשתם למזון ו/או שתייה. 43% מהנערים קיבלו ארוחה ראשונה לאחר יותר מעשר שעות מעת מעצרו.

אופן חקירה זה הוא שהוביל, בין השאר, לכך שב-83% מהמקרים חתמו הנערים על הודאות, כאשר 80% מהן היו בעברית והם כלל לא הבינו על מה הם חותמים.

2. תנאי המעצר

כל כליאה פוגעת בזכויותיו של העציר. חופש התנועה שלו נשלל, הוא מנותק מסביבתו היומיומית וממשפחתו ושגרת חייו נשברת לרסיסים – כל זאת עוד בטרם הורשע בדבר ואף לפני שהוגש נגדו כתב אישום.

החוק קובע כי "קטין עצור יוחזק בתנאים ההולמים את גילו ואת צרכיו ותוך השגחה מיוחדת על שלומו הגופני והנפשי, ובכלל זה יינתנו לקטין שירותי חינוך ופנאי".⁴² החוק מוסיף וקובע כי נערים במשמורת זכאים לביקור של עובד סוציאלי בתוך 24 שעות מכניסתם למשמורת שב"ס.⁴³ התקנות מחייבות שהמזון שנער עבור מקבל "יותאם בכמותו, באיכותו ובתדירותו, לצרכיו של קטין".⁴⁴ לפי החוק יש לאפשר לנער שטרם הוגש נגדו כתב אישום לקבל ביקורים מבני משפחה מדרגה ראשונה ולקיים איתם שיחות טלפון, אולם הקצין הממונה רשאי למנוע זאת אם שוכנע שהדבר עלול לפגוע בחקירה.⁴⁵ סוהר האחראי על נערים במעצר יקבל הכשרה מיוחדת "לענין מילוי תפקידו להוראות הקבועות בחוק ובתקנות שלפיו".⁴⁶ כן נקבע כי יינתנו לקטינים שירותי רפואה ובריאות הנפש, בהתאם לצורכיהם.⁴⁷

40. בג"ץ 5100/94, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ. ממשלת ישראל.

41. להרחבה ר' דו"ח בצלם והמוקד להגנת הפרט, בחסות החוק: בין התעללות לעינויים במתן החקירות שקמה, דצמבר 2015.

42. סעי' 33ב(א) לחוק הנוער.

43. שם, סעי' 13(ב2) ותקנה 5 לתקנות תנאי החזקת קטין.

44. תקנה 2 לתקנות הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תנאי החזקת קטין במעצר או במאסר), תשע"ג-2012 (להלן: תקנות הנוער). 45. סעי' 33ב(א) לחוק הנוער.

45. סעי' 33ב(ב) לחוק הנוער.

46. תקנה 3 לתקנות הנוער.

47. שם, תקנה 4.

הרוסים "ניתן לקבל ביקורים ביום ב', בתיאום מראש". שב"ס הוסיף וציין כי "לא נמצאו בקשות לביקור, כמו כן לא נמצאו בקשות לביקורים, שסורבו". גם אם נקבל טענה זו, דומה כי העובדה שלא היו בקשות לביקורים לא העלתה כל סימני שאלה אצל האחראים על המתקן ואיש לא טרח לבדוק האם ההורים מודעים לאפשרות לבקר את ילדיהם והאם ננקטו הצעדים הנדרשים כדי לאפשר לנערים קשר עם משפחתם.

בתגובה לטענה כי לנערים לא ניתנת אפשרות לשוחח בטלפון עם משפחתם מסר השב"ס כי "לעצורים החשודים בעבירות ביטחון כהגדרתם עפ"י סעיף 35 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים, תשנ"ו-1996), לא יתאפשר לבצע שיחות טלפון". לאיסור הגורף שמוטל על אסירים ביטחוניים באשר הם לקיים שיחות טלפון אין כל הצדקה ויש לבטלו. החלת האיסור הגורף הזה גם על נערים – שרובם עצורים בחשד ליידוי אבנים – תוך מניעת כל אפשרות ליצור קשר עם משפחתם, היא פעולה קיצונית ונטולת כל היגיון.

התקנות מחייבות לספק לנערים תוכניות העשרה המותאמות לגילם ולכישוריהם, לשלב אותם במסגרות חינוכיות בהתאם לתוכנית הלימודים של משרד החינוך ולחוק לימוד חובה, ולדאוג עבורם לפעילויות פנאי וספורט שונות. ניתן להחליט שלא לשלב נערים בתוכניות אלה, "משיקולים של חשש לשלומם של אדם, ביטחון בית הסוהר או בית המעצר או בריאות הקטין, ביטחונו ושלומו"⁴⁸.

תנאי הכליאה במגרש הרוסים, לשם הועברו רוב הנערים שמסרו תצהירים לדו"ח זה, רחוקים שנות אור מתקנות אלה: הם אינם הולמים את צורכיהם של הנערים, אין בהם "שירותי חינוך ופנאי" והנערים אינם מקבלים כלל ביקורים של עובדים סוציאליים – ולמעט במקרים נדירים, גם לא של משפחתם.

בתגובת השב"ס לפניית המוקד להגנת הפרט נאמר כי "אין מניעה לביקורי משפחות, בכפוף לאישור הממונה על החקירה ובהתאם להוראות הדין", ואף צוין כי במגרש

שלהם – שתייה ומזון, מגבת, גישה לשירותים, בקשה לשוחח עם ההורים – נתפסת כמעשה של חסד, שמימושו נתון לחלוטין לשירותים ליבם של האחראים.

המספר הגבוה של התצהירים שנגבו לצורך המחקר הנוכחי, בשילוב עם מידע רב שנאסף אצל המוקד להגנת הפרט, בצלם וארגונים אחרים, מעידים שהמציאות המתוארת בדו"ח זה היא דרך המלך שבה בוחרת המדינה להתמודד עם נערים החשודים ביידי אבנים. אין מדובר בחוקר או בסוהר סוררים שפעלו בניגוד לנהלים, אלא במדיניות ברורה וגלויה של כל הרשויות: החל מהמשטרה שמבצעת את המעצרים, דרך שירות בתי הסוהר שכולא את הנערים בתנאים קשים וכלה בשופטים אשר מאריכים באופן כמעט שגרתי את מעצרי הנערים – גם כשאין כל צורך מלכתחילה במעצר, גם לאחר שהחקירה כבר הסתיימה וגם במקרים שבהם הנערים מתלוננים על אלימות שספגו.

זו מציאות מוכרת, שכבר דווח עליה בהרחבה בעבר בדו"חות של ארגוני זכויות אדם,⁴⁹ בדיונים של ועדות הכנסת⁵⁰ ובדו"ח מבקר המדינה.⁵¹ בתגובה לממצאים אלה טוענות הרשויות שוב ושוב שהכול מתנהל כשורה ועל פי חוק. תשובות אלה חוזרות על עצמן כבר כמעט 30 שנה, אם בתגובות שירות בתי הסוהר למוקד להגנת הפרט בנוגע לתנאים השוררים במגרש הרוסים מפברואר 2017 (שהובאה לעיל), ואם בתגובות המשטרה לדו"ח בצלם בנושא בשנת 1990, שהציג ממצאים דומים. גם אז השיבה המשטרה כי היא מתייחסת בחומרה לתלונות על אלימות וחוקרת אותן, תנאי המעצר הזולמים את צורכי הנערים, ולרשות העצורים אף עומדת קנטינה וגם "חצר רחבת ידיים, העומדת לרשותם כשעתיים ביום לצורך טיול, משחקי כדור ותליית כביסה לייבוש".⁵² המשך מתן תגובות מסוג זה לאורך עשרות שנים – תוך הימנעות מנקיטת פעולה כלשהי לשינוי המציאות – ממחישות את הזלזול העמוק של ראשי המערכת בחייהם ובכבודם של הנערים שנעצרו.

ההתצהירים שנגבו לצורך המחקר הנוכחי מצטיירת שגרה אכזרית של טיפול רשויות אכיפת החוק בנערים פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית – שגרה שגם מבוגרים היו מתקשים להתמודד עמה. הנערים מוצאים ממיטותיהם באמצע הלילה, נאזקים ללא כל צורך ונדרשים להמתין זמן ממושך לחקירה. רק אז, כשהם כבר עייפים ושבורים, הם מועברים לחקירה ממושכת בלי שניתנת להם אפשרות לשוחח לפני כן עם עורך דין או עם הוריהם ובלי להבהיר שיש להם זכות לשתוק בחקירה. לאחר מכן הם מוחזקים במעצר בתנאים קשים, במשך ימים ואף שבועות, גם כאשר החקירה כבר הסתיימה. בחלק מהמקרים מתלווים למסכת זו גם אימים, קללות ואלימות פיזית – בין אם לפני החקירה ובין אם במהלכה.

מרגע שהנערים נעצרים – מודרים הוריהם מהתהליך לחלוטין. בשום שלב הם לא נתפסים בעיני הרשויות כגורם רלוונטי וכמי שזכאים להגן על ילדיהם. המידע שנמסר להם באשר למתרחש עם בנם ובנוגע לזכויותיו הוא מינימלי, ורק במקרים בודדים מאפשרים להם להיפגש איתו. כך נותרים ההורים חסרי אונים, בלי כל יכולת לסייע לו.

בהיעדר הגנה של הוריהם או של מבוגר אחר שעליו הם יכולים לסמוך – ותוך התעלמות מוחלטת מגילם – נאלצים הנערים לעבור את כל התהליך כשהם לגמרי לבדם, הרחק ממשפחתם ובמנותק משגרת חייהם ומכל המוכר להם. בתצהירים מתוארת מציאות שבה מושלכים הנערים למצב מאיים ומבלבל, כאשר איש מהמבוגרים המקיפים אותם לא טורח לעדכן אותם בנוגע למתרחש. איש אינו מסביר להם לאן לוקחים אותם, במה הם חשודים, מהן הזכויות המגיעות להם, עם מי מותר להם להתייעץ, כמה זמן אמור ההליך להימשך ומתי ישובו לביתם ולמשפחתם. גרוע מכך: מתיאורי הנערים עולה כי המבוגרים שכן סובבים אותם – השוטרים, אנשי השב"כ, הסוהרים והשופטים – מתייחסים אליהם כאל מי שאינם זכאים לדבֵר. כל היענות לבקשה

49. ר', למשל, האגודה לזכויות האזרח, הפרת הוראות חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 בטיפול המשטרה בקטינים בירושלים המזרחית, מארס 2011.

50. ר', למשל, ישיבה של ועדה מיוחדת לפניות הציבור בנושא תנאי המעצר והמאסר של קטינים פלשתינאים בירושלים המזרחית ובאיו"ש, 31.12.13.

51. מבקר המדינה, דו"ח שנתי 164', התשע"ד-2014, עמ' 401.

52. בצלם, אלימות כלפי קטינים במעצר משטרתי, יוני-יולי 1990.

אי אפשר להתייחס למציאות זו במנותק מכלל מדיניותה של ישראל בירושלים המזרחית. ישראל סיפחה את האזור באופן בלתי חוקי והחילה עליו את חוקיה – ואולם, להבדיל מהשטח, התושבים החיים בו מעולם לא היו רצויים בעיני ישראל ומעולם לא נתפסו כשווי זכויות על ידי רשויות המדינה ושלוחיהן. מדיניותן של כל הרשויות הישראליות בירושלים המזרחית מכוונת לעידוד התושבים הפלסטינים לעזוב את העיר: לכן הוטלו איסורים נוקשים על בניית בתים חדשים ונגזר על התושבים לחיות בצפיפות או בפחד מהריסת בתיהם שנבנו בליט ברירה ללא היתר; לכן נקבעה מדיניות נוקשה בנוגע לאיחוד משפחות, האוסרת על מגורים משותפים בעיר של תושבי ירושלים המזרחית עם בני זוגם תושבי השטחים; לכן מונהגת אפליה קבועה וממוסדת בחלוקת התקציבים של העירייה ושל המדינה, הגוזרת על תושבי ירושלים המזרחית לסבול ממצב ירוד של תשתיות ומחסור קבוע של מוסדות ציבור.

אין, ולא יכולה להיות, הצדקה לפעולות הקיצוניות שנוקטת מערכת אכיפת החוק כלפי נערים בירושלים המזרחית. המציאות שתוארה בדו"ח זה היא חלק מתשתית השליטה הישראלית באוכלוסייה הפלסטינית בירושלים המזרחית. כל עוד שליטה זו נמשכת, צפויות הרשויות הישראליות להוסיף ולהתייחס אל התושבים הפלסטינים כאל אוכלוסייה בלתי רצויה וכאל בני אדם שווים-פחות, על כל המשתמע מכך. שינוי אמיתי במצב זה מחייב את שינוי המציאות בירושלים מיסודה.

מערכת אכיפת החוק מנסה להראות שהיא פועלת על פי הוראות החוק: היא מוציאה צווי מעצר בחלק מהמקרים, החקירות מתנהלות ברובן בשעות המותרות בחוק, המעצרים מוארכים בבתי המשפט בהתאם לתקופות שנקבעו בחוק והנערים מוחתמים על הודאות מסודרות. בנוסף, היא מקיימת מערכת פיקוח שמוסמכת לבחון תלונות של נערים נגד התנהלות כזו או אחרת של שוטרים, סוהרים או חוקרים.

ואולם כל אלה רק יוצרים מראית עין של התנהלות חוקית, משום שההתנהלות בפועל מתבססת על פרשנות טכנית בלבד של ההגנות שנקבעו בחוק ועל היתלות בחריגים שנקבעו בו. בכל הנוגע לנערים פלסטינים מירושלים המזרחית, מרוקנים שוטרים, סוהרים ושופטים את חוק הנער ממהותו כעניין שבשגרה – ובמקביל רוחצים בניקיון כפיהם בזכות היצמדות ריקה מתוכן להוראותיו. תלונות שמגשים הנערים על פגיעה בהם בידי בעלי תפקידים נסגרות באופן שגרתי ולאחר בדיקה שטחית בלבד של טענותיהם. ידיעתם של השוטרים, הסוהרים והחוקרים כי הממונים עליהם אינם תופסים את מעשיהם כאסורים ואף תומכים בהם, וכי לא יינקטו נגדם צעדים כלשהם, מאפשרת להם להמשיך לפגוע בנערים באין מפריע.

התנהלות זו חושפת את המדיניות הישראלית, שמטרתה לאפשר לרשויות להוסיף ולנהוג כך בנערים פלסטינים, תוך מתן כסות פורמליסטית למה שהוא הפרה שיטתית, רחבה ומתועדת של זכויות אדם בסיסיות של מאות נערים בכל שנה, במשך עשרות שנים.

